

کانون مهدویت
دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری شیراز

فصلنامه فرهنگی اجتماعی مسیر موعود

فصلنامه فرهنگی اجتماعی مسیر موعود
دانشگاه فرهنگیان مرکز شهید مطهری شیراز

شماره دوم، اسفند ۱۴۰۴ + پادپخش صوتی

در این شماره می خوانیم:

معرفت افزایی نسبت به امام

منجی در آیین ها، ادیان و کتب آسمانی

امام حاضر غایب؛ از شناخت تا انتظار

گفتارهایی در امام شناسی

امام

مدار و محور نظام هستی

استاد محمد هادی فرقانی

دانش آموخته دکترای رشته امامت

تبیین جایگاه امام در خلقت، نقش ایشان در فیض رسانی الهی و ارتباط آن با سعادت دنیا و آخرت

در کلمات معصومین «علیهم السلام» اعم از روایات، ادعیه و زیارات، از «امام» با اوصاف بسیار والا و پرمعنایی یاد شده که هر یک مشتمل بر دریایی از معارف در عرصه بی‌کران امام شناسی بوده و از جایگاه ویژه امام در نظام خلقت حکایت دارند. اوج این معارف را می‌توان در فرازهای نورانی زیارتی همچون **جامعه کبیره و غدیر** به مشاهده نمود. سیری در فرازهای پرمغز و عمیق این زیارات که حقیقتاً گنجینه‌های عظیم و گرانبها در عرصه معرفت امام به شمار می‌آیند، ما را به این مهم رهنمون می‌شوند که امام هر چند به ظاهر، بشری همچون دیگر انسان‌هاست اما در واقع، موجودی است که شناخت عمیق و دقیق اوصاف و کمالات او، شئون و مقامات او و فضائل و خصائص او به جهت جایگاه ویژه و نوع خلقت نورانی او و ارتباط و اتصالش با نور مطلق و بی‌انتهای الهی، غیر ممکن و محال خواهد بود، به گواه اینکه هر آنکس جرعه‌ای از آب گواری اقیانوس پهن‌سور معارف اهل بیت «علیهم السلام» را چشیده باشد، چنین با خود زمزمه می‌کند که:

«ای مگس عرصه سیمرغ نه جولانگه توست»
«عرض^۱ خود می‌بری و زحمت ما می‌داری»

با این حال **شناخت بخشی از ابعاد وجودی امام** با استعانت از اوصاف، کمالات و فضائل بی‌کران او که در کلمات خود معصومین «علیهم السلام» منعکس شده، امری ممکن و بلکه لازم و ضروری است و بدون آن رسیدن به **کمال و سعادت دو جهان میسر نخواهد بود**. از این رو در روایات، بر کسب معرفت امام در حد توان، تأکید شده و مرگ مسلمانی که بدون شناخت امام از دنیا رفته باشد، را در حکم مردن به مرگ جاهلیت خوانده‌اند.

اگر نیم‌نگاهی به برخی اوصاف و امتیازات امام که در لسان آیات و روایات بیان شده، بیندازیم، ما را به شناخت جایگاه ویژه او در نظام هستی رهنمون می‌شود؛ جایگاهی بس عظیم که فهم آن کمک بزرگی در سعادت و سربلندی در زندگی دنیوی و اخروی به ما خواهد کرد. اوصاف و تعابیری همچون: امام مانند **آب گواری** در حال تشنگی است، امام مانند **ابری بارنده و بارانی سیل آسا**، چراغی فروزنده، چشمه‌ای جوشنده، **خورشیدی عالم تاب**، ماهی درخشان، آسمانی سایه بخش و زمینی گسترده، مونس‌ی همراه، **پدری مهربان و برادری دلسوز** و ... است.^۲ امام **رابطه فیض الهی** است. به واسطه او خدا شناخته و عبادت شده، باران بر زمین می‌بارد و امنیت برقرار می‌گردد.^۳ از مجموع این تعابیر و بسیاری از اوصاف و تعابیر دیگر در باره امام که در

روایات بیان شده است، می‌توان به جایگاه حقیقی امام در عالم هستی پی برد. جایگاهی بسیار مهم و بنیادین.

امام، مدار و محور هستی

از تاملی در تعابیر فوق می‌توان به این نتیجه دست یافت که جایگاه امام در عالم خلقت به منزله مدار و محور است. بدین معنا که سنت خدای متعال در نظام خلقت بر این قرار گرفته که امام محور خلقت بوده و همه چیز به او منتهی گردد، همه توجهات به سمت و سوی او بوده و همه مخلوقات به دور آن محور در گردش باشند. از این رو **به هر اندازه به این محور نزدیکتر شویم**، به سعادت دنیوی و اخروی نزدیک‌تر خواهیم شد و بالعکس **هر چه که از آن دورتر شویم** به همان اندازه گرفتار مشکلات، سختی‌ها و در نهایت بدبختی خواهیم شد. شاید به همین دلیل است که فرموده‌اند: **امام مانند کعبه است**، مردم باید به دور او بگردند نه آنکه او به دنبال مردم برود.^۴

از جستار و تأملی در جهان خلقت و سیری در روایات حول سعادت و شقاوت بشر می‌توان بیش از پیش به این حقیقت دست یافت. به عنوان نمونه فرموده‌اند: **اگر به دنبال استجاب دعا می‌گردید، اهل بیت «علیهم السلام» را واسطه قرار داده و خدا را به آنها قسم دهید**، اگر در طلب روزی و برکت و فراوانی آن هستید، آن را از امام بخواهید چرا که **به برکت اوست که خدا به شما روزی می‌دهد**، اگر امنیت

امام

منابع

- ❑ قرآن کریم
- ❑ زیارت جامعه کبیره
- ❑ زیارت غدیریه
- ❑ زیارت آل یاسین
- ❑ کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، کتاب الحجّة
- ❑ مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار
- ❑ صفار، حسن، بصائر الدرجات.

مشروط به پیروی شما از امام در دنیاست، شفاعت امام، تنها راه نجات شما از جهنم و عذاب‌های دردناک آن است و...

از این رو باید گفت همه مسیرهای موفقیت، سعادت و خوشبختی در همه عوالم خلقت به امام ختم می‌شود و این یعنی: امام مرکز، محور و مدار خلقت است. «سعد من أطاعکم و شقی من خالفکم»

می‌خواهید، اتصال و ارتباط خود را با امام بیشتر کنید چه اینکه به واسطه وجود امام است که زمین و آسمان در جای خودشان استوارند. از این رو پیامبر اکرم «صلی الله علیه و آله» فرموده‌اند: اهل بیت من مایه امنیت و آرامش اهل زمین هستند. اگر گرفتار خشکسالی شده و آروزی باریدن باران را دارید، باید به سراغ امام بروید چرا که به واسطه اوست که خدای متعال رحمت خود را بر شما نازل می‌کند؛ و بالاخره رمز و راز رسیدن به خوشبختی و سعادت در نظام خلقت و رهایی از مشکلات و گرفتاری‌هایی همچون بیماری‌ها، رفع همّ و غمّ و افسردگی و در یک کلام باز شدن گره‌های کور و کلاف‌های سر در گم در امورات دنیوی در گردش به دور محور هستی یعنی امام خلاصه می‌گردد.

این سنت الهی نه تنها در عالم دنیا بلکه در عالم برزخ و آخرت نیز جاری است. چنانکه در روایات فرموده‌اند: کلید بهشت و جهنم و تقسیم آن به دست امام است، اگر به دنبال نجات از عذاب الهی در آخرت هستید، باید در دنیا ولایت امام را پذیرفته و از او اطاعت کنید. پذیرش اعمال دنیوی شما در قیامت

۱. آبرو

۲. کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج۱، کتاب الفیة، باب نادر جامع فی فضل الامام و صفاته، ص ۱۹۸.

۳. زیارت جامعه کبیره

۴. قالت فاطمة (علیها السلام)؛ قال رسول الله (صلی الله علیه و آله)؛ مثل الإمام مثل الكعبة إذ تؤتی و لا تأتي .. از حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) روایت شده که رسول خدا فرمودند: امام همچون کعبه است که باید به سویش روند، نه آنکه منتظر باشند تا او به سوی آنها بیاید. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۵۳.